

forhold til DSB og den nævnte bank. For de to faldt valget på Scandia, og fabrikken i Maribo måtte derfor dø. Maskiner og værktøj blev sendt til Jylland. Økonomisk og fysisk blev Vulcan tilintetgjort.

Virksomhedens op- og nedtur har forfatteren beskrevet med tal og konkrete lokalhistoriske detaljer. Det er gjort elegant – og som sagt med linier helt op til nutiden. Hertil kommer ydermere, at forfatteren har sat historien om Vulcan ind i en rigshistorisk sammenhæng. Derved er historien om maskinfabrikken ikke blot blevet et tilfældigt lokalt virksomhedsportræt, men et værdifuldt bidrag til forståelsen af den ældre industrialisme i Danmark. Det historiesyn, der præger hele fremstillingen, kan man så til gengæld være uenig i, men bogen kan ikke andet end vække til eftertanke, og den kræver en stillingtagen. Det er derfor også uforståeligt, at forfatterens navn skal søges bag på bogen eller i kolofonen, og ikke på titelbladet.

Henrik Fode

Gunnar Jespersen: *Herning i svundne dage*. (Poul Kristensen, Herning, 1981). 94 s. og 1 kort.

Hernings udvikling fra et hedesogn over en stationsby til en moderne købstad fortjener en skildring i enkeltheder. Sognet havde i 1801 345 indbyggere, der i 1870 var øget til 1022, hvoraf lidt under halvdelen boede i bylighende omgivelser, og siden har fremgangen taget fart med mange virksomheder og kulturinstitutioner. Gunnar Jespersens bog er ikke en Hernings historie, men en samling erindringer fra barndom og ungdom i 1910'erne og det følgende tiår og giver på denne måde en skildring fra den tid, da stedet opnåede den eftertragtede værdighed som

købstad. Det skete 1913, men det må fremhæves, at disse minder først er nedskrevet og vurderet af en ældre, for hvem det svundne står i et stråleskær, og forholdene har måske ikke altid været så lyse for alle, som forfatteren beskriver dem. Det kan understreges, at skønt Herning var en nybyggerby uden selvgroede traditioner, tilegnede den sig hurtigt den gamle købstads skødesynd med befolkningen opdelt i højere og lavere sociale grupper, hvor ambitionerne førte det store ord, som det fremgår af Gunnar Jespersens lidt ironiske beskrivelse. Det er et af bogens fortrin, at den udførligt gennemgår bebyggelsen af gaderne og dermed udfylder de billeder, som optrykket af Frølands bog fra 1961 bragte. Den er givet med forfatterens egne tegninger og giver et bidrag til forståelsen af arkitekturen omkring det sidste århundredskifte i den danske provinsby. Med en levende oplagthed tegner bogen et snævert og skarpt begrænset udsnit af en ung bys ivrige stræben efter at hævde sig blandt de andre købstæder.

Helge Søgaard

Erik Nørr: *Latinskolens religionslærere 1853-1903*. (Udg. af Samfundet for dansk genealogi og personalhistorie, 1982). 93 s.

Ved personalhistorikernes mellemkomst udsendes hermed et biprodukt fra udarbejdelsen af Erik Nørres bøger om skoler og kirke, præst og administration. Der er tale om en stat over lærere, som kun i få tilfælde ellers vil kunne findes i opslagsværker. Årsagen er, at religionsundervisningen i reglen foregik på timelærerbasis. Erik Nørres hovedkilde til udarbejdelsen har været skoleprogrammerne, der er et pålideligt materiale, selv om det lejlighedsvis har været utilstrækkeligt til nøjere

identifikation, der så har måttet gennemføres på anden måde. Lærerne er opstillet efter skoler og herunder kronologisk, først statskoler, derefter privatskoler; der er naturligvis personregister bag i bogen.

Med udgivelsen af denne bog er et udmærket personalhistorisk materiale gjort tilgængelig for en bredere kreds.

Ib Gejl

Religion på Universitetet. (Religionspædagogiske skrifter 2). Red. ved Erik Nørr og Hans Jørgen Lundager Jensen, udg. af Institut for Kristendomskundskab ved Aarhus Universitet. (Aros, 1981), 215 s., kr. 61,00.

Kan det synes ambitiøst, at Institut for Kristendomskundskab ved Aarhus Universitet udsender et helt festskrift i anledning af, at det har eksisteret i 10 (ti) år, er det værd straks at fastslå, at faget oprettedes allerede i 1912 (i Århus fra 1948).

Det indholdsmæssigt uhyre blandede skrift falder i hovedafsnit som dets såvel internationale som københavnske fortid, en række erindringskitser fra tidligere studerende (næsten en »udgivelse af kildemateriale«), et forsøg på at tegne fagets aktuelle videnskabelige profil samt, hvad der turde være særdeles relevant og aktuelt, forholdet mellem fag og gymnasium, og sluttelig en række statistikker, prognoser og studietrinstilvækster m.v., medens man ikke skal vente at finde fagets overflytning til det teologiske fakultet behandlet; ja, den så at sige totale mangel på omtale af religionshistorie ved det filosofiske fakultet virker så taktfuld, at tavsheden næsten er skrigende.

Den ene af redaktørerne Erik Nørr skildrer baggrunden for oprettelsen af en bifagsuddannelse i København 1912

(hvor initiativet i høj grad synes kommet fra københavnske menighedskredse), mens Jørgen Stenbæk (i forlængelse af sin afhandling i Kirkehistoriske Samlinger 1980) redegør for udviklingen frem til hovedfagets indførelse 1934, og da den københavnske universitetshistorie som bekendt er særdeles lærestols- og forskningscenteret, gives her et ganske væsentligt supplement.

I betragtning af hvor gnidningsfrit kvinder 1875 fik adgang til universitetet, turde det nok komme bag på de fleste, at uanset love og bekendtgørelser var det frem til 1940 ikke muligt for kvindelige cand.mag.ere i kristendomskundskab at opnå ansættelse i den højere skole! Som forklaring på denne administrativt effektive diskrimination antyder Nørr, at det kan skyldes en »afsmitning« fra kvinders manglende ret til præsteordination.

Tre erindringsrids, fra henholdsvis 1950'erne, 1960'erne og 1970'erne turde vel alt i alt bekræfte den almene erfaring, at medens galden flyder rigeligt, så længe den er frisk, vil den med passende lagring snart transformeres til »forståelse« og sluttelig ende som taknemmelighed.

Og med al respekt for en række læreres beskrivelser af deres respektive discipliners faglige status føler man med halvfjerdsernes student i hans klage over det disparate studium, hvor de mange faggrenes forskelligartethed langt bedre kan tåles i rammerne af et helt fakultet (in casu det teologiske) end på et mindre institut (tør man sige: »et minifakultet«?). Gennem læsningen af disse ofte meget specielle emner melder der sig dog gang på gang det generelle universitetsproblem, om ikke styrelseslovens muligheder for stærkere skel imellem institutter (forskning) og studienævn (embedsksamenskravene) forspildtes ved den gerne helt parallelt foretagne opbyg-